

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Кафедра юридичної психології

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Перший проректор НАВС
полковник поліції**

Станіслав ГУСАРЄВ

22.12.2023

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ**

Статус дисципліни: вибіркова

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Ступінь вищої освіти: магістр

Галузь знань: 28 Публічне управління та адміністрування

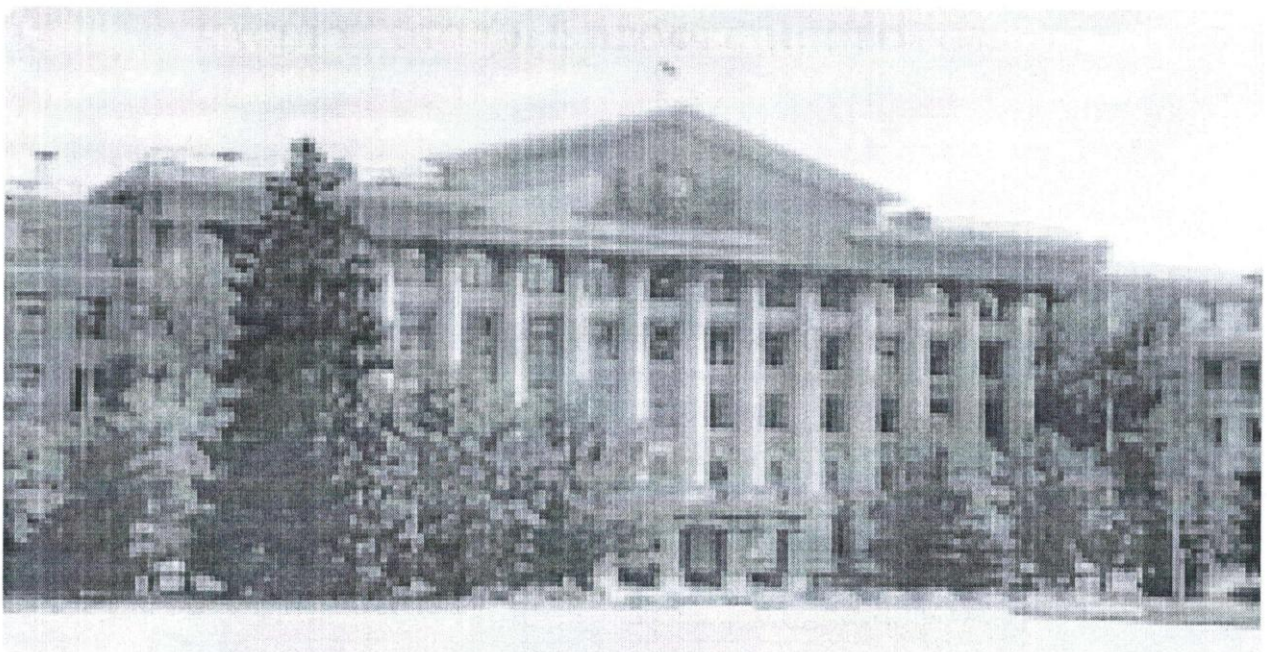
Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

Освітньо-професійна програма: Публічне управління та адміністрування

Форми здобуття вищої освіти: заочна

Мова навчання: українська

Форма підсумкового контролю: залік

Київ – 2023

Робоча програма навчальної дисципліни «Сучасні технології професійного розвитку» розроблена для здобувачів ступеня вищої освіти магістра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» відповідно до освітньо-професійної програми «Публічне управління та адміністрування» для заочної форми навчання.

Розробник:

Оксана Христюк – викладач кафедри юридичної психології, магістр психології

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри юридичної психології
Протокол від 07.12.2023 року № 8

**Завідувач кафедри
юридичної психології**

Олена КУДЕРМІНА

Схвалено науково-методичною радою Національної академії внутрішніх справ

Протокол від 22.12.2023 року № 15

Голова науково-методичної ради

Станіслав ГУСАРЕВ

Результати перегляду робочої програми навчальної дисципліни
Робоча програма переглянута на 202 /202 н.р. без змін; зі змінами .
(Додаток _).

протокол засідання кафедри від
__ . __ 202_ № __

Завідувач кафедри

Олена КУДЕРМІНА

протокол науково-методичної ради
від __ . __ .202_ № __

Голова НМР

Станіслав ГУСАРЕВ

Робоча програма переглянута на 202 /202 н.р. без змін; зі змінами
(Додаток _).

протокол засідання кафедри від
__ . __ 202_ № __

Завідувач кафедри

Олена КУДЕРМІНА

протокол науково-методичної ради
від __ . __ .202_ № __

Голова НМР

Станіслав ГУСАРЕВ

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Предметом вивчення навчальної дисципліни є психологічні засади самовизначення, становлення та розвитку особистості професіонала.

Міждисциплінарні зв'язки: «Теоретичні та методологічні засади організаційної психології», «Організаційна психодіагностика», «Методи психологічного впливу в діяльності організації», «Професійна етика».

Програма навчальної дисципліни складається з таких тем:

1. Сучасні наукові уявлення про професійне становлення фахівця.
2. Утруднення професійного становлення фахівця та їх подолання.
3. Комплексна програма розвитку особистісного і професійного становлення фахівця.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. **Метою** дисципліни «Сучасні технології професійного розвитку» є: формування системи знань про професійні компетенції і структуру діяльності психолога щодо професійного і кар'єрного розвитку персоналу; сприяння професійному самовизначенню та набуттю професійної ідентичності; опанування методологічних основ супроводу професійного розвитку персоналу і уміння застосовувати отримані знання у практичній діяльності.

2.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Сучасні технології професійного розвитку» є: визначення психологічних особливостей професійного життя людини й усвідомлення закономірностей професійного становлення і особистісного зростання фахівців; оволодіння діагностичним інструментарієм щодо дослідження особливостей професійного навчання і професійного становлення майбутніх фахівців; оволодіння технологією надання відповідної психологічної допомоги майбутнім фахівцям у процесі їх безпосередньої професійної підготовки й майбутньої діяльності, досвіду вивчення особистості у соціальній сфері професійної діяльності фахівців; формування у студентів особистісних якостей, необхідних для ефективного виконання професійних обов'язків в майбутній професійній діяльності.

2.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- мету та основні завдання роботи психолога в галузі психологічного супроводу професійного розвитку;
- основні психологічні підходи, на яких ґрунтується вивчення навчальної дисципліни;
- особливості змісту, чинників та психологічних проблем кожного з етапів професійного становлення особистості;
- психологічні особливості професійного самовизначення майбутнього фахівця;

- психологічні технології професійного і особистісного розвитку фахівців.

уміти:

- складати та реалізовувати психологічно обґрунтовані програми професійного розвитку майбутніх фахівців;

- використовувати діагностичні методики для вивчення особливостей професійного становлення і розвитку особистості;

- володіти технологіями подолання утруднень професійного становлення фахівця;

- здійснювати психологічний супровід при організації підвищення кваліфікації персоналу;

- надавати психологічну допомогу керівництву організації;

- використовувати набуті знання для самоаналізу власної професійної діяльності, зокрема і професійного шляху.

2.4. Програмні компетентності відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти.

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері публічного управління та адміністрування та/або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність працювати в команді, мотивувати людей та рухатися до спільної мети, бути лідером, діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК08. Формування «soft skills»: *індивідуальних*: тайм-менеджмент; гнучкість/здібність адаптуватися; організація простору; властивість приймати рішення та вирішувати проблеми; вміння чітко ставити завдання і формулювати цілі; позитивне мислення та оптимізм; *комунікативних*: креативність; логіка; менеджмент знань та інформації; навички міжособистісних відносин; зрозуміло формувати думки; взаємодія з різними типами людей; відповідати аргументовано, зрозуміло, вчасно і ввічливо; готувати та робити якісні презентації; вміння працювати в команді; *управлінських*: письменницькі навички; уміння вирішувати проблемні ситуації.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

ФК01. Здатність налагоджувати соціальну взаємодію, співробітництво, попереджати та розв'язувати конфлікти.

ФК02. Здатність організувати діяльність органів публічного управління та інших організацій публічної сфери.

ФК10. Здатність приймати обґрунтовані управлінські рішення з урахуванням питань європейської та євроатлантичної інтеграції.

Результати навчання:

ПРН02. Розв'язувати складні задачі публічного управління та адміністрування, враховуючи вимоги законодавства, виявляти правові колізії

та проблеми, розробляти проекти нормативно-правових актів для їх усунення.

ПРН04. Використовувати сучасні статистичні методи, моделі, цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення для розв'язання складних задач публічного управління та адміністрування.

ПРН08. Уміти здійснювати ефективну комунікацію, аргументувати свою позицію, використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології у сфері публічного управління та адміністрування на засадах соціальної відповідальності, правових та етичних норм.

Мова навчання: українська мова.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

Консультативну допомогу здобувачі вищої освіти можуть отримати у науково-педагогічних працівників кафедри юридичної психології, які безпосередньо проводять заняття k015@naiaau.kiev.ua.

3. Структура навчальної дисципліни

Тема 1. Сучасні наукові уявлення про професійне становлення фахівця.

Зміст. Терміни “професія”, “професіоналізація”, “кар’єра”, “професіонал” та термінологічні словосполучення “професійний відбір”, “професійна підготовка”, “професійна орієнтація”, “службово-професійне просування”. Загальне термінологічне словосполучення “розвиток персоналу” як таке, що включає в себе в якості дещо вужчих, більш аспектичних складових “професійне вдосконалення”, “фаховий розвиток”, “кар’єрний розвиток”.

Сутність та завдання професійного розвитку особистості. Розвиток персоналу як важлива умова успіху діяльності будь-якої організації. Роль професійного й кар’єрного розвитку працівника, знання його мотиваційних установок, уміння їх формувати й спрямовувати відповідно до завдань, що стоять перед організацією як основа концепції управління персоналом організації. Типи, етапи і цілі кар’єри. Інвестиції в людський капітал. Професійний розвиток працівників як основа професіоналізації. Відповідність системи управління розвитком персоналу місії та цілям організації.

Тема 2. Утруднення професійного становлення фахівця та їх подолання.

Зміст. Кризи професійного становлення як різновид нормативних криз розвитку особистості. Чинники криз професійного становлення. Фази криз професійного становлення. Технології подолання криз на різних етапах професійного розвитку: тренінги особистісного і професійного зростання,

семінари із вироблення альтернативних сценаріїв професійного становлення, складання психобіографії і траєкторії професійного становлення особистості. Можливі результати кризових періодів. Поняття та механізм виникнення професійних деструкцій. Тенденції розвитку професійних деструкцій. Різновиди деструкцій (за Е.Е. Симанюк): професійно зумовлені акцентуації, вивчена безпорадність, професійна відчуженість та стагнацію. Поняття, рівні та сфери прояву професійних деформацій. Технології професійної реабілітації.

Професійне вигорання як негативний наслідок міжособистісних професійних комунікацій. Детермінанти професійного вигорання. Основні характеристики та моделі психічного вигорання. Напруження, резистенція та виснаження як компоненти синдрому "професійного вигорання" та їх симптоми (за В.В. Бойком). Технології профілактики та корекції професійного вигорання.

Тема 3. Комплексна програма розвитку особистісного і професійного становлення фахівця.

Зміст. Основні складові компоненти системи професійного вдосконалення кадрів протягом їх службової кар'єри. Структура системної організації діяльності кадрових служб з професійного вдосконалення та кар'єрного розвитку персоналу. Взаємозв'язок місії, візії, цілепокладання організації.

Професійна орієнтація як система (професійна інформація, професійна консультація, професійна агітація, професійне самовизначення). Професійна адаптація. Службове просування, переміщення, ротація. Реалізація професійної компетентності.

Професійна освіта, навчання, стажування. Підготовка та підвищення кваліфікації. Наставництво і кураторство як засоби поширення кращої практики, обміну ідеями, інформацією, досвідом. Консультування з питань професійного вдосконалення, кар'єрного розвитку, особистісного самовдосконалення. Самоосвіта персоналу на систематичній основі. Мотиваційна стратегія як ефективний засіб управління професійним розвитком персоналу.

Показники професійного вдосконалення та кар'єрного розвитку. Оцінка компетентності працівників як інструмент забезпечення їх професійного та кар'єрного розвитку. Періодичність проведення оцінювання та критерії оцінювання. Мета атестації персоналу. Етапи атестації та аналіз результатів.

Побудова цілісної і послідовної політики професійного розвитку персоналу. Використання творчого потенціалу працівників. Види оцінювання професійних якостей. Змістовні блоки технології тренінгового супроводу розвитку особистісного і професійного становлення фахівця.

4. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		заочна форма навчання	
Кількість кредитів ECTS – 3	Галузь знань: публічне управління та адміністрування 28	Вибіркова	
Кількість розділів – 1	Спеціальність: публічне управління та адміністрування 281		
Загальна кількість годин – 90		Ступінь вищої освіти: магістр	Рік підготовки: 1 рік 8 міс.
	Семестр 2-й		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи здобувача вищої освіти –	Ступінь вищої освіти: магістр	Лекції 6 год.	
		Семінарські 6 год.	
		Практичні 8 год.	
		Самостійна робота 70 год.	
		Вид контролю:	
		залік	

Структура залікового кредиту (тематичний план)

№ з/п	Назви тем	Всього годин	в т.ч. аудиторних			Самостійна робота
			Лекції	Семінари	Практичні заняття	
1.	Сучасні наукові уявлення про професійне становлення фахівця.	26	2	2		22
2.	Утруднення професійного становлення фахівця та їх подолання.	32	2	2	4	24
3.	Комплексна програма розвитку особистісного і професійного становлення фахівця.	32	2	2	4	24
	Всього по дисципліні	90	6	6	8	70
Форма підсумкового контролю – залік						

5. Плани лекційних, семінарських та практичних занять

Тема 1. Сучасні наукові уявлення про професійне становлення фахівця.

Лекція 2 – год.

План

1. Сутність та етапи професійного становлення.
2. Професійне самовизначення особистості
3. Складові та чинники професійного становлення.
4. Поняття професіоналізму.

*Семінарське заняття – 2 год.***Питання для обговорення:**

1. Поняття професійного становлення, його сутність та етапи.
2. Характеристика професійного самовизначення особистості.
3. Складові та чинники професійного становлення.
4. Професіоналізм особистості.

Тема 2. Утруднення професійного становлення фахівця та їх подолання.*Лекція – 2 год***План**

1. Кризи професійного становлення.
2. Технології подолання криз на різних етапах професійного розвитку.
3. Тенденції розвитку професійних деструкцій.
4. Синдром «професійного вигорання».

Семінарське заняття – 2 год.

1. Кризи професійного становлення.
2. Технології подолання криз на різних етапах професійного розвитку.
3. Тенденції розвитку професійних деструкцій.
4. Синдром «професійного вигорання».

Практичне заняття – 4 год.

1. Кризи професійного становлення як різновид нормативних криз розвитку особистості.

2. Чинники криз професійного становлення. Фази криз професійного становлення.

3. Технології подолання криз на різних етапах професійного розвитку: тренінги особистісного і професійного зростання, семінари із вироблення альтернативних сценаріїв професійного становлення,

Тема 3. Комплексна програма розвитку особистісного і професійного становлення фахівця.*Лекція – 2 год***План**

1. Структура програми: Ціннісно-смісловий блок.
2. Актуалізація і розвиток особистісних психологічних ресурсів.
3. Професійне вдосконалення та кар'єрне зростання персоналу

4. Психологічний супровід професійної діяльності

Семінарське заняття – 2 год.

1. Структура системної організації діяльності психологічних служб з професійного вдосконалення та кар'єрного розвитку персоналу.
2. Професійна орієнтація як система (професійна інформація, професійна консультація, професійна агітація, професійне самовизначення).
3. Професійна адаптація. Службове просування, переміщення, ротація.
4. Реалізація професійної компетентності.
5. Професійне навчання персоналу.
6. Мотиваційна стратегія як ефективний засіб управління професійним розвитком персоналу.
7. Оцінка компетентності працівників як інструмент забезпечення їх професійного та кар'єрного розвитку.
8. Побудова цілісної і послідовної політики професійного розвитку персоналу.

Практичне заняття – 4 год.

1. Технології професійної освіти як компонент соціально-психологічного супроводження професійної діяльності.
2. Технології консультування з питань професійного вдосконалення, кар'єрного розвитку, особистісного самовдосконалення.
3. Змістовні блоки технології тренінгового супроводу розвитку особистісного і професійного становлення фахівця.

6. Завдання самостійної роботи

Самостійна робота здобувачів вищої освіти передбачає підготовку рефератів та інформаційних повідомлень, підготовку тестових завдань, мультимедійних презентацій.

Теми для написання доповідей

1. Психологічні умови успішного професійного самовизначення майбутнього фахівця.
2. Взаємозв'язок професійного і особистісного розвитку.
3. Професійна кар'єра фахівця.
4. Технології активізації особистісного і професійного розвитку майбутніх фахівців.
5. Гендерний підхід на робочому місці.
6. Кар'єрні орієнтації майбутніх фахівців як чинник їх професійного самовизначення.
7. Сутність концепції розвитку людини, персоналу організації, організаційних систем.
8. Професійна самосвідомість як детермінанта професійного розвитку особистості.

9. Психологічна готовність до професійної діяльності.
10. Особливості управління розвитком персоналу організації.
11. Суб'єктивно-акмеологічний підхід до дослідження проблем розвитку персоналу організації.
12. Професіоналізм і рівні розвитку діяльності.
13. Соціальний і особистісний вимір кар'єри персоналу.
14. Зв'язок між розвитком людських ресурсів і потребами суспільства, бізнесу.
15. Стратегічне самовизначення персоналу на розвиток.
16. Глобальні політичні, економічні, соціальні трансформації і стратегія управління розвитком людських ресурсів.
17. Оцінка внеску розвитку людських ресурсів у підвищення ефективності діяльності організації.
18. Моделювання розвитку культури мислення в управлінні.
19. Професійно-кваліфікаційний розвиток персоналу як основа посадового просування фахівця.
20. Мотиваційні механізми стратегічного управління людськими ресурсами.

7. Методи навчання та контролю

Основними методами навчання є лекції, семінарські та практичні заняття, самостійна робота, виконання поточних контрольних завдань, виконання тестових завдань, підготовка реферативних повідомлень. Оцінка якості засвоєння навчальної програми з дисципліни «Сучасні технології професійного розвитку» включає поточний контроль успішності, виконання самостійної роботи та складання підсумкового заліку.

8. Орієнтовний перелік питань до підсумкового контролю

1. Особистісне та професійне становлення: психологічні закономірності, професіогенез.
2. Особливості взаємодії особистісного та професійного становлення на різних етапах онтогенезу.
3. Психолого-педагогічні аспекти системи професійної орієнтації.
4. Професійна інформація як складова системи профорієнтації.
5. Професійна консультація як елемент системи професійної орієнтації.
6. Професійний добір та професійний відбір як складові системи професійної орієнтації.
7. Поняття професійного самовизначення особистості.
8. Вимоги на ринку праці до особистості сучасного фахівця.
9. Професіоналізація особистості.

10. Методи, які застосовуються в системі професійної орієнтації.
11. Психологічні проблеми професійної переорієнтації особи: адаптація та реабілітація.
12. Психологічні особливості професійного навчання: неперервна професійна освіта.
13. Психологічні проблеми стимулювання трудової діяльності.
14. Мотивація праці та задоволеність роботою.
15. Ефективність трудової діяльності.
16. Фактори впливу на продуктивність праці. Суб'єктивні та об'єктивні фактори. Методи дослідження мотивів діяльності працівника.
17. Мотивація праці фахівця в процесі неперервного професійного розвитку.
18. Засоби і шляхи врахування особливостей мотивації трудової діяльності в процесі професійної орієнтації особи.
19. Поняття продуктивність і працездатність особи в професійній діяльності.
20. Детермінанти продуктивності праці.
21. Прямі та непрямі показники продуктивності праці.
22. Динаміка працездатності в процесі трудової діяльності, тривалість робочого часу та продуктивність праці.
23. Психологічні проблеми прогнозування успішності діяльності.
24. Професіограма та психограма праці. Види професіограм.
25. Суб'єкт праці та професійно значущі якості особистості.
26. Професіогенез особистості.
27. Особистість фахівця як суб'єкт творчої діяльності та професійного становлення.
28. Психологічні проблеми стимулювання трудової діяльності та мотивація праці.
29. Психологія професіоналізму та вершин майстерності.
30. Особливості змісту кожного з етапів психологічного супроводу професійної діяльності.
31. Концептуальні положення психологічного супроводу професійного становлення особистості.
32. Структура психологічної готовності оптанта.
33. Здібності особистості та її професійна придатність.
34. Професійна придатність: її зміст та характеристики.
35. Суть психологічних методик дослідження професійно важливих якостей особистості.
36. Професійні деструкції особистості: їх суть, наслідки. Психологічні детермінанти професійних деструкцій особистості.
37. Конфлікти професійного самовизначення.
38. Психологічні особливості криз професійного становлення особистості.

39. Фактори, що детермінують кризи професійного становлення особистості.
40. Особистісно-орієнтовані технології професійного супроводу.
41. Психологічне супроводження особистості на стадії оптації.
42. Психологічне супроводження особистості на стадії професійного навчання.
43. Психологічне супроводження особистості на стадії професійної адаптації.
44. Психологічне супроводження особистості на стадії професіоналізації.
45. Психологічне супроводження особистості на стадії припинення професійної діяльності.
46. Методи психодіагностики в професійному консультуванні та професійному відборі.
47. Психологічне професійне консультування: поняття та основні завдання.
48. Проблеми особистості при взаємодії зі світом професій.
49. Принципи побудови психологічного професійного консультування.
50. Основні напрями професійного консультування.
51. Проект методологічної підготовки керівників.
52. Розвиток техніки мислення і управління.
53. Модель розвитку кадрів. Кадрово-економічна інформація для планування розвитку.
54. Оцінка рівня навченості і професіоналізму. Оцінка компетенцій фахівця.
55. Кадрова політика і планування роботи з кадрами.
56. Програми перепідготовки і підвищення кваліфікації.
57. Кар'єра як шлях до "акме".
58. Самоуправління кар'єрою: стратегія і тактика.
59. Види професійного навчання і форми навчання.
60. Бачення перспективи організації, філософія управління персоналом, стратегія управління людськими ресурсами.

9. Рейтингова система оцінювання результатів навчання

Поточний контроль – 60			Підсумковий контроль	Сума
T1	T2	T3	40	100
20	20	20		

10. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
85-89	добре	B	вище середнього рівня
75-84		C	загалом хороша робота
66-74		D	непогано
60-65	задовільно	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
35-59	незадовільно	FX	необхідне перескладання

11. Рекомендована література

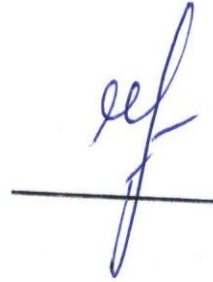
1. Берлач А.І. Конфліктологія: навч. посіб. для дистанційного навчання / А.І. Берлач, В.В. Кондрюкова. – К.: Університет «Україна», 2007. – 204 с.
2. Брич В.Я. Психологія управління: Навчальний посібник / В.Я. Брич, М.М. Корман. – К.: Кондор-Видавництво, 2013. – 384с.
3. Іванова О.В. Психологія: вступ до спеціальності: навч. посіб. /О.В. Іванова, Л.М. Москалюк, С.І. Корсун – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 184 с.
4. Кондрюкова В.В. Соціально-психологічна адаптація військовослужбовців силових структур, звільнених у запас: навчально-методичний посібник /В.В. Кондрюкова, І.М. Слюсар. – К.: Гнозіс, 2013. – 116с.
5. Корольчук М.С., Осьодло В.І. Психодіагностика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: «Ника-Центр» – 2009. – 399 с.
6. Орбан-Лембрик Л.Е. Психологія управління: Посібник/ Л.Е. Орбан-Лембрик. – К.: Академвидав, 2003. – 568 с.
7. Психологія праці: навч. посіб. / Г.В. Ложкін, Н.Ю. Воленюк, О.О. Солтик; за заг. ред. Г.В. Ложкіна. – Хмельницький: ХНУ, 2013. – 191 с.
8. Рачова Н. Психологічний супровід управлінської діяльності / Н. Рачова // Психолог. (Шкільний світ). – 2010. – № 3. – С. 9-13.
9. Столяренко О.Б. Психологія особистості. Навч. посіб. / О.Б. Столяренко. – К.: «Центр учбової літератури», 2012. – 280 с.
10. Штепа О.С. Самоменеджмент (самоорганізування особистості) : навчальний посібник / О.С. Штепа. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – 362 с.

11. Галян І.М. Психодіагностика: Навчальний посібник для студентів вузів. – К.: Академвидав, 2009.

12. Конфліктологія. Словник/ за заг. ред. О.Г. Колба, А.І. Буймістера. – К. – Переяслав – Хм.: КСВ, 2012. – 592 с.

13. Романець В.А., Маноха І.П. Історія психології ХХ століття: Навчальний посібник. - К.: Либідь, 2018. – 992 с.

Підпис автора РПНД:

Оксана ХРИСТЮК